

SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ SAU O BOMBĂ INFORMAȚIONALĂ?

Henrieta Anișoara ȘERBAN¹

henrietaserban@gmail.com

ABSTRACT

Information society can be defined from a technological, spatial, occupational, cultural or economic perspective. This is a society of technological, cultural, social and economic rapid change. But it is also a society that changes its purposes and ideals under the incentives of technologization and globalization via technology. Certain particular changes within the realm of information which are taking place in contemporary times induce significant consequences for society. A "new class" can provide us with vocabularies for the social discourse of change, while creating new ideals for organising social affairs. Social capital gains a new virtual dimension. The Internet provided the means for an exacerbated development of investigation market methods and techniques which seems to come closer to a kind of totalitarian espionage. After the atom bomb, we are now facing the spectre of a second bomb: the information bomb, capable of using the interactivity of information to wreck the peace of mind for the individuals and maybe even the peace between nations.

KEYWORDS: information society, social change, information bomb.

1. Definiții ale societății informaționale

O primă perspectivă definitorie pentru societatea informațională este cea tehnologică. Specialiștii IT și, în general, specialiștii în noile tehnologii ale informației și comunicării consideră suficient să constate prezența acestor tehnologii într-o societate pentru a anunța prezența societății informaționale.²

Dar, ne putem întreba dacă existența tehnologiilor informației și răspândirea rețelor informaționale și a rețelelor sociale globale este cu adevărat indexul major, necesar și suficient pentru a afirma că societatea umană se află într-o eră comunicațională.³ Este o societate informațională aceea în care o mare majoritate posedă sau folosește frecvent un calculator personal? Sau este necesar să posede un calculator conectat la Internet?

Dar dacă o mare majoritate a populației se conectează frecvent la Internet de pe telefonul mobil? Este necesar în acest sens și accesul la televiziunea digitală? Ar putea fi un astfel de acces considerat suficient pentru a vorbi despre societatea informațională? Sau ne îndreptăm spre o societate informațională care se va atinge când viața de zi cu zi va presupune un lung șir de utilizări ale unor aplicații pentru traiul zilnic, care va deveni cu totul dependent de utilizarea unor astfel de aplicații? „Aplicația” este parte din viața noastră, fără a mai fi ceva inedit. Cât de mult va ajunge să fie valorizată aplicația? Va ajunge aplicația echivalentul unui bun de preț, al valorii, odată cu orientarea societății preponderent spre servicii și valori de utilizare?

Desigur că încorporarea tehnologiilor și a modurilor de comunicare informatizate în plan organizațional și în plan cotidian reprezintă cea mai importantă caracteristică a societății informaționale din perspectivă tehnologică.

Dintr-o perspectivă economică, societatea informațională este aceea în care se realizează creștere economică prin activități informatice și informatizate, iar ponderea acestei creșteri în PNB

---

¹ Cercetător științific II dr. - Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu”;
Cercetător științific III dr. - Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române;
Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România

² Vezi și Webster, Frank, *Theories of the Information Society*, ediția a 3a, Routledge, 2006.

³ *Ibidem*.

---

indică tinderea către societatea informațională sau realizarea societății informaționale, atunci când cea mai mare parte a activității economice este de acest tip.⁴

Economistul austro-american Fritz Machlup (1902–1983), în lucrarea sa din 1962, propune conceptul de *information economy*,⁵ sau economie informațională, și identifică „industrii ale informației” cum ar fi educația, dreptul, publicistica, industria informatică și industria mediatică, fiecare dintre acestea având un impact economic specific.

Accepțiunea ocupațională⁶ asupra societății informaționale pune accentul pe dispariția activităților manufacturiere și slujbelor aferente acestora înlocuite de ocupații pentru care materia brută este informația, spre deosebire de munca brută cu materiale propriu-zise și mașinării adecvate prelucrării acestor materiale, iar creșterile semnificative ale tipurilor de slujbe diversificate și axate pe lucrul cu informația anunță constituirea unei societăți informaționale. Încă din 1979, Bell⁷ aprecia că se pot da drept exemplu în acest sens societățile occidentale, societatea nord-americană și cea japoneză (de fapt, în primul rând cea japoneză) în care 70% (sau mult mai mult în zilele noastre) din forța de muncă se regăsește în sectorul de servicii al economiei și în care ocupațiile informatice și informatizate reprezintă o majoritate. Ca urmare, Bell arăta că din moment ce predomină într-o societate informaticienii și specialiștii în munci și operațiuni informatizate avem de-a face cu o societate informațională.⁸

O „clasă nouă” ne oferă un vocabular tehnologic și științific din ce în ce mai specializat pentru discursul social al schimbării, creând noi idei pentru organizarea afacerilor sociale. Capitalul social capătă noi dimensiuni, virtuale. Provocarea virtualității se referă la sarcinile îndeplinite de la distanță prin intermediul Internetului, fiecare companie căpătând, de altfel, în aceste vremuri un dublu rol virtual. Implicațiile comunicaționale sunt clare: o bună comunicare interumană și instituțională are șanse să se transfere în plan virtual.⁹ Implicațiile asupra capitalului social sunt generate de situarea în prim plan a tehnologiei, a sarcinii de îndeplinit și abia apoi a aspectelor asociate capitalului social, dar și aceste aspecte, chiar dacă ajung să fie situate pe ultimul plan, sunt limitate de orizontul temporal redus (al sarcinii de îndeplinit).

Experiența muncii desfășurate propriu-zis în comun, sentimentul de apartenență la grup și de a fi împreună, se schimbă și, totodată, împărțirea timpului și a spațiului se diminuează, diminuând capitalul social sau, în cel mai bun caz, schimbându-i profilul (și structura). Dacă ne amintim de regulile de politețe asociate convorbirilor telefonice pe care le explicau părinții și profesorii cu mai mult de jumătate de secol în urmă, ei bine, acelea aveau menirea de a compensa prin formule de politețe, prin ton cald, dar și prin intonație, răceala mijlocului de comunicare intervenit între oameni ca o oportunitate de îndepărtare. Cuceririle tehnologice de astăzi s-au impus aproape instantaneu în viața noastră, fără răbdare și răgaz pentru cultivarea unor bune practici, între membri ai familiei, între prieteni și între apropiați, deschizând lumea, micșorând-o, dar îndepărtând oamenii întrucâtva, transformând familiile, relațiile interumane, cotidianul, conversațiile, ca formă și conținut și, odată

---

⁴ Jonscher, Charles, *Wired Life*, New York, Bantam, 1999. Vezi și Castells, Manuel, *The Informational City: Information Technology, Economic Restructuring and the Urban-Regional Process*, Oxford, Blackwell, 1989.

⁵ Machlup, Fritz, *The Production and Distribution of Knowledge in the United States*, Princeton University Press, 1962.

⁶ Webster, Frank, *Theories of the Information Society*, ediția a 3a, Routledge, 2006, pp. 11-12.

⁷ Bell, Daniel, *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, Harmondsworth, Penguin, 1976, p. 183. Bell, Daniel, 'The World in 2013', *New Society*, 18 December, 1987, pp. 31-37. Bell, Daniel, *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, New York, Basic Books, 1999.

⁸ Bell, Daniel, *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, New York, Basic Books, 1999, p. 183. Castells, Manuel, *The Information Age: Economy, Society and Culture*, 3 volume, Oxford, Blackwell, 1996-1998, p. 38.

⁹ Vezi și Habermas, Jürgen, *Communication and the Evolution of Society*, trad. de Thomas McCarthy. Heinemann, 1979.

---

cu acestea, transformând însuși modul de comunicare și inter-relaționare al oamenilor, deci și capitalul social potențial și concret în diverse organizații.

Puterea tehnologiei informației, dacă unește oamenii, o face pe termen scurt și pe temele unor însărcinări limitate. Ceea ce face puterea tehnologiei informației este schimbarea rapidă a țintelor și echipelor, deci a atașamentelor și angajamentelor, cam ca la jocurile electronice de strategie din mediul virtual, atât de populare astăzi. Folosirea optimă a tehnologiilor comunicării pentru menținerea și extinderea rețelelor umane și a sentimentului de a fi împreună necesar fundamentelor capitalului social – pentru infuzarea vieții sociale în sfera virtuală – reprezintă o sarcină urgentă pentru specialiștii contemporani în comunicare și strategii organizaționale. Logic, cooperarea limitată va genera capital social prea puțin sau deloc. Sau va putea suplini comunicarea expertă imposibilitatea acumulării, miezul capitalului social și al capitalului de orice fel, generată de constrângerile temporale inerente spațiului virtual?

Concepția spațială¹⁰ privitoare la societatea informațională, deși se bazează pe perspective economice și sociologice, evidențiază importanța spațialității în rețelele informatice și mai recent în rețelele sociale ale Internetului, care conectează locații extrem de diferite cu consecințe în organizarea spațiului și timpului, afectând cultura organizațională și trăsăturile organizării sociale. S-a creat o magistrală socio-informațională pe care o accesăm regulat, din ce în ce mai facil, de pe laptop și telefonul mobil. Societatea devine conectată – a *wired society* – și lichidă¹¹, caracterizată prin fluiditatea dinamicilor și relaționărilor sociale: o dinamică dusă la extrem. Apar site-uri de cumpărături online, terminale pentru cumpărături la aeroporturi, restaurante informatizate. Informațiile circulă de la un continent la altul. Spațiul electronic, sau cyberspațiul, însoțește spațiul fizic și, într-un anumit sens, îl amplifică, prin extinderea rețelelor informaționale personale și organizaționale.

2. Un ritm alert al inovațiilor și al informațiilor științifice novatoare

Arătam în 2009 într-un studiu intitulat „Information Society beyond Pessimism and Optimism” faptul că

„Societatea informațională ne-a revoluționat lumea. Aceasta este cu totul diferită față de cea anticipată de părinții fondatori ai societății moderne, și anume, de marile figuri ale Iluminismului care au avut o idee simplă asupra scopurilor privind revoluția industrială (legate în principal de controlul naturii pentru beneficiul uman) și de ceea ce s-a anticipat din perspectiva marxistă asupra schimbării istoriei însăși, precum și pentru beneficiul ființei umane, și, de ce nu, toate acestea văzute în ideea de a controla chiar viitorul. Astfel de considerații preliminare aduc abordarea mai aproape de cea susținută de Anthony Giddens, precum și de cea a lui Ulrich Beck, conform cărora informația tehnologică reprezintă, pentru societățile noastre contemporane, ceva similar cu puterea aburului pentru societățile revoluției industriale. În prezent, aceasta este o idee pe care o considerăm deja bun comun în conștiința oamenilor «eliberați» de resursele filosofice complexe ale acestei îngrijorări care nu pătrund în profunzimile societății”.

Parafrazând, observam atunci, și observăm și acum, că suntem departe de a fi în control în raport cu propria noastră evoluție, dincolo de un perimetru al propriilor alegeri, ori de cel adesea abstract al participării socio-politice, al libertăților socio-politice și culturale, în afara unei preocupări pentru identificarea acestor libertăți și pentru conștientizarea acestora. Numai de la un astfel de punct de pornire putem ajunge să ne gestionăm cu adevărat libertatea de informare. Într-o lume atât de complexă, de tulburată și tulburentă, precum lumea contemporană în care trăim, controlul uman este extrem de limitat.

---

¹⁰ Webster, Frank, *Theories of the Information Society*, ediția a 3a, Routledge, 2006, pp. 9-12.

¹¹ Bauman, Zygmunt, *Liquid Life*, Cambridge, Polity, 2005.

Giddens și Beck¹² evidențiază două adevăruri simultan valabile: pe de o parte, este vorba despre puterea revoluționară a informatizării, computerizării și tehnologizării, ceea ce poate fi luată drept confirmarea înscrierii umanității pe o direcție de progres (dar nu în mod necesar și un progres liniar, simplist, fără obstacole, fără turnuri sau fără regres) și, pe de altă parte, ar fi un câștig să conștientizăm faptul că relaționăm cu o lume în care nu doar viitorul, ci și prezentul (și de acum începem să vorbim de un „prezent” extins și la câteva generații în urmă) se caracterizează mai mult prin incertitudini decât prin control.

Natura valorilor s-a diversificat iar ierarhia valorilor este puternic influențată de orientarea către tehnologizare, către noutate tehnologică și domeniile asociate ale cunoașterii, precum și către „imediat”, în sensul de *hic et nunc*, cu consecințele inerente în termeni de superficialitate și senzațional (în special) ale acestei ultime orientări. Iar aceste aspecte sunt întrețesute în modul de manifestare, desfășurare și acumulare al cunoașterii contemporane. Optimismul și valorile Iluminismului, sunt înlocuite de optimismul și valorile computerizării și tehnologizării. Iar valori precum cele din filosofia socratică, aristoteliană sau din opera lui Lucian Blaga, nu se mai regăsesc pe primele locuri în ierarhiile valorice, după cum nici teoriile fascinante ale fizicii teoretice de astăzi nu sunt în atenția publicului cu adevărat, atenția fiind reținută în spiritul pragmatic actual al lui *Carpe diem* mai degrabă de realizările informatice și tehnologice concrete, de ultimele aplicații pentru telefoanele inteligente, spre exemplu.

Ideea de *Carpe diem* în sine s-a modificat de la Horațiu și până astăzi înspre semnificații asociate cu ideea că totul este posibil și la îndemână cu o simplă apăsare de buton, semnificații asociate totodată și cu o nerăbdare cvasi-patologică. Totul trebuie obținut *acum*, vizionat *acum*, verificat *acum*, derulat, rulat, defragmentat etc. Este o goană după calculatoare și telefoane tot mai performante care să aducă totul la îndemână, cel puțin într-un *cloud*.

În același timp, viitorul vine mai degrabă incontrolabil, dar și anonim; chiar și atunci când este adus de descoperiri științifice, acestea cu greu își fac loc în conștiința publică. Mass media, Internetul și rețelele de socializare, deși în mod paradoxal declarate drept slujitori ai informației publice, nu își fac un crez din a disemina informația de calitate, fiind seduse de aspectul senzațional, de monden și de divertisment.

Cu aceste observații, ținem să precizăm că, dacă am considera numai anul 2017, se remarcă descoperiri științifice uluitoare: plămâni¹³ au și rolul de a produce trombocite (într-o oră, la fel de multe ca cele care circulă în corp la momentul respectiv), ceea ce contrazice ideea că măduva spinării produce toate componentele sanguine; s-a descoperit modelul matematic viabil pentru călătoria în timp¹⁴ (dar nu și materialele pentru realizarea curbării fizice a spațiului și probabil și a timpului pentru călătoria în timp).

Se discută acum despre Vantablack, noul negru sau super-negrul, un material negru perfect, îmbunătățit astfel încât absoarbe total lumina.

¹² Cf. Giddens, Anthony, *Runaway World: How Globalization is Reshaping Our Lives*, Londra, Profile, 1999.

Beck, Ulrich, *Risk Society: Towards a New Modernity*, New Delhi, Sage, 1986 (traducere din limba germană a lucrării *Risikogesellschaft* din 1982).

¹³ „The lung is a site of platelet biogenesis and a reservoir for haematopoietic progenitors”, Emma Lefrançois, Guadalupe Ortiz-Muñoz, Axelle Caudrillier, Beñat Mallavia, Fengchun Liu, David M. Sayah, Emily E. Thornton, Mark B. Headley, Tovo David, Shaun R. Coughlin, Matthew F. Krummel, Andrew D. Leavitt, Emmanuelle Passequé & Mark R. Looney *Nature* volume 544, pages105–109 (06 April 2017) doi:10.1038/nature21706.

¹⁴ „Using math to investigate possibility of time travel. Mathematical model of a 'TARDIS' takes the 'fiction' out of science fiction”, University of British Columbia Okanagan campus, 27 aprilie 2017,

<https://www.sciencedaily.com/releases/2017/04/170427091717.htm>, accesat la 12 februarie 2018.

În domeniul biologiei a fost descoperit un nou organ, „mezenterul”¹⁵, care face legătura între intestinul subțire și peretele posterior al abdomenului (o structură observată încă din anul 2012 și clasificată ca organ anul trecut, în 2017); în creierul mamiferelor s-a observat că există trei neuroni supradimensionați, care fac legătura între cele două emisfere și despre care se speculează că ar putea explica conștiința; în fine, ceea ce știm despre Noua Zeelandă ar putea fi inexact – se consideră acum că Noua Zeelandă reprezintă doar munții unui al optulea continent, denumit Zeelandia¹⁶, aflat în întregime scufundat.

De asemenea, în anul 2017 s-au făcut progrese în studiul „meta-materialelor”,¹⁷ adică al materialelor artificiale cu anumite proprietăți speciale – materiale condensate care permit totuși propagarea undelor nu numai la suprafețe, așa cum se experimentase cu astfel de materiale anterior, ci s-a dovedit experimental, „la scară umană”, spun specialiștii, referindu-se la faptul că obiectele sau materialele acestea sunt de un ordin de mărime mai mare decât cel a particulelor sau al subparticulelor, că undele se pot propaga prin aceste metamateriale și la colțuri (*quadrupole topological insulation și higher order topological insulators*¹⁸).

3. Diversitatea și viteza informațională. Avalanșa informațională

Schimbările aduse de globalizare au continuat să afecteze toate dimensiunile vieții indivizilor – aspectele socio-economice, dar și emoțiile, sensul vieții personale, viața personală în întregul ei: ideea de familie, căsătorie, prietenie. Schimbările tehnologice accentuează toate fenomenele induse prin globalizare.

Noua clasă socială, deja menționată, muncitorii din domeniul informatic, programatorii și utilizatorii specializați de programe și aparatură informatică – *wired workers* – tind să înlocuiască parțial clasa de mijloc și să includă noi straturi în pătura superioară a societății umane globalizate.

Aceștia sunt altceva decât funcționarii și altceva decât orice altă clasă tradițională de până acum. Viziunile politice devin complexe și mai amestecate prin raportare cu reperele dreapta-stânga ale spectrului politic.

Democratizarea tinde să se răspândească pe căi tehnologice, dar și fanatismul și fundamentalismul beneficiază de noile mijloace de comunicare și informare. Știința devine un cuvânt hegemonic al culturii contemporane, prin impactul inovațiilor științifice care afectează viețile oamenilor mult mai direct și mai universal decât până acum.

Tehnologia și știința se schimbă într-un ritm deosebit de alert. Un computer se primează cam în 6 ani, iar un program de operare în 3-4 ani. Indivizii tind să învețe din experiență principiul filosofic abstract lansat de Karl Popper care arată că știința se bazează pe gândirea critică, fiind de fapt o formă particulară a gândirii critice, ceea ce înseamnă și că interesul științific nu cade pe acumularea de certitudini, ci pe capacitatea de a interoga totul și de a te raporta critic la lume, viață și toate aspectele acestora.

Noutatea este de interes în societatea post-industrială. Mai mult ca oricând, epoca vitezei și a comunicării se orientează spre noutate, inovație, invenție și tehnologie. Informația circulă extrem de rapid. Dar și diferențele ne rețin atenția, descriind o realitate multiplă, caracterizată prin diferențe sexuale, religioase, culturale, etnice, politice și estetice. Toată această diversitate, multiplicitatea și

¹⁵ „Un nou organ a fost identificat în corpul uman”, <https://www.digi24.ro/stiri/sci-tech/descoperiri/un-nou-organ-a-fost-identificat-in-corpul-uman-643787>, accesat la 19 februarie 2018.

¹⁶ „Zeelandia: Earth’s new continent”, CNN Travel, 26 iunie 2017, <https://edition.cnn.com/travel/article/zealandia-new-continent-discovered/index.html> (descoperire anunțată pe 17 februarie 2017 de RFI - <https://www.rfi.ro> > Internațional > Știri > Știință).

¹⁷ Ming-HuiLuLiangFeng Yan-FengChen, „Phononic crystals and acoustic metamaterials” [https://doi.org/10.1016/S1369-7021\(09\)70315-3](https://doi.org/10.1016/S1369-7021(09)70315-3)

¹⁸ „Existence of new form of electronic matter”, 14 martie 2018, University of Illinois at Urbana-Champaign, <https://www.sciencedaily.com/releases/2018/03/180314145005.htm>, accesat la 16 martie 2018.

rapiditatea succesiunii informațiilor se constituie ca o avalanșă informațională care are drept efect confuzia pentru mulți dintre indivizii care participă și asistă la constituirea societății informaționale. Așa cum arată Vattimo, rezultatul poate fi postmodern și eliberator, dar este totodată „oscilant, aduce dezorientare și joc”. În mod similar, Baudrillard observă că multiplicitatea semnelor aduce după sine, în mod paradoxal, o subminare a semnificării și a semnificației lăsând în urmă doar spectacol și eliberare de adevăr. În epoca Internetului, grupurilor de chat, blogurilor și a vlogurilor toate acestea sunt și mai adevărate.

4. Informația: cantitate, calitate sau zgomot?

Cantitatea tinde să predomine în virtutea facilităților aduse de tehnologia informației. Individul este chemat în continuare să joace rolul de filtru calitativ al informației, pentru a deosebi informația semnificativă de cea ne semnificativă, neadevărată, perimată, deformată, orientată politic etc. – „zgomotul”.

Theodore Roszak¹⁹ (1986, apud Frank Webster) se concentrează asupra aspectului calitativ al informației, singurul semnificativ în relație cu anumite concepte cheie precum cunoaștere, date, experiență și înțelepciune care continuă să fie parte a vieților indivizilor în pofida fenomenelor paradoxale postmoderne de pierdere a semnificației, confuzie, joc, simulacru. Dar cultul informației stimulează o avalanșă informațională al cărei efect este tocmai distrugerea dimensiunii calitative a informației, în favoarea dimensiunii statistice – informația devine subiect al măsurătorilor statistice.

Ca un exemplu, audiențele crescute nu dovedesc calitatea unei emisiuni, după cum o informație onorată cu mai multe share-uri nu indică neapărat calitatea sau semnificația acelei informații (ci umorul, scandalul, parodia, proximitatea, faima etc., în cel mai bun caz noutatea). „Pentru informatician, nu contează dacă ceea ce se transmite este un fapt, o judecată, un clișeu, o învățătură profundă, un adevăr sublim, sau o obscenitate grozavă”.²⁰

„Informația devine doar o măsură a schimburilor comunicaționale”.²¹ Pentru un epistemolog, informația importantă este cea științifică, pentru omul de cultură, informația culturală, din perspectiva unei axiologii disciplinare. Fără comunicatori și „receptori” echipați cu o astfel de grilă criteriologică, provenită dintr-o axiologie, informația devine zgomot și este lipsită de semnificație.

Ce consecințe are avalanșa informațională în ceea ce privește creierul și individul uman? În primul rând este desigur stresul, boala cea mai difuză, subtilă și insinuantă a secolului. În al doilea rând, apare o disipare continuă a atenției în nenumărate direcții, care conduce la oboseala cronică asociată stresului în vremurile contemporane. În creierul uman se află o rețea neuronală numită sistemul reticular de activare, care controlează toate stările creierului: atât pe cele de somn și visare, cât și pe cele de trezie. Rolul acestei formațiuni este și unul de atenție și atenționare, un rol care contribuie la adaptarea optimă a individului la mediul natural și social. Sub imperiul avalanșei informaționale necontracurate, neselectate, neordonate, acest sistem nu reușește să-și stabilească sau să-și mențină priorități.

Ceea ce i se servește nediferențiat și necoordonat, sau necontrolat, acestui sistem reticular de activare – de-a valma – este analizat fără rezultate concludente, altele decât, spre exemplu, nebunia vremurilor pe care le trăim, ideea de mutare la periferia metropolelor, dorul de călătorii etc. În situația fericită în care sistemul reticular de activare primește în mod preponderent informații selectate și orientate pe o anumită temă sau pe un anumit deziderat, acesta va funcționa clarificând

¹⁹ Roszak, Theodore, *The Cult of Information: The Folklore of Computers and the True Art of Thinking*, Cambridge, Lutterworth, 1986. Cf. Webster, Frank, *Theories of the Information Society*, ediția a 3a, Routledge, 2006, p. 23 sqq.

²⁰ *Ibidem*, p. 14.

²¹ *Ibidem*, p.11.

---

suplimentar subtipurile de informații pe acea temă, participând astfel la conturarea unor aspecte problematice, a unor direcții de acțiune și a unor posibile soluționări ale aspectelor problematice.

Societatea informațională și securitatea comunicațională au această dimensiune interactivă. Dar stimularea rezultantă a acestor interacțiuni „spontane”, adică haotice, nu este utilă în perspectivă cognitivă, ori a unui optimum motivațional, ori în perspectiva cunoașterii în sens foarte larg. Mai mult, Internetul este prea puțin folosit pentru activități de cunoaștere (în sens strict sau chiar în sens larg) și nici în sensul unei informări, cât pentru o intensificare a relaționării interumane și a activităților de divertisment. Da, Internetul este doar primul pas către o interconectivitate accentuată într-o eră comunicațională generalizată, dar informațiile haotice și nediferențiate ale Internetului favorizează mai degrabă manipulările și dezinformarea, decât informarea.

O emisiune TV intitulată „Informațiile – a patra armă” arăta recent că globalizarea aduce după sine trei amenințări deosebite: terorismul, fundamentalismul islamic și traficul de droguri și de persoane. Acestea amenință spațiul libertății democratice și relativa pace contemporană. De asemenea, este de discutat și accentul pe securitatea informațională și relația dificilă dintre factorul politic și criza autorității de *intelligence*. O globalizare informațională este ceea ce vulnerabilizează securitatea informațională, autoritatea de *intelligence* a așa-zisei lumi libere și o anumită socializare liberală specifică acestei lumi.

5. Bomba informațională

Paul Virillio²² identifică pentru prima dată pericolul reprezentat de informație într-un anume sens, la începutul acestui nou mileniu. Acesta arată că după bomba atomică, în măsură să distrugă lumea prin radioactivitate, această a doua bombă, bomba informațională, folosește interactivitatea informației pentru a distruge pacea între națiuni.

Internetul aduce după sine o permanentă tentație de angajare în activități teroriste pentru a aduce distrugere fără a fi pedepsit. Pe de altă parte, Internetul este parte a demersurilor de îndoctrinare ale fundamentalismului islamic și oferă o cunoaștere procedurală accesibilă pentru diverse activități violente și distructive (cum ar fi, spre exemplu, confecționarea de bombe). Oricine poate deveni cyber-terorist sau terorist. Acțiunile de cyber-terorism sunt înconjurate de o aură eroică, interesantă și foarte atractivă pentru tineri.

Apar noi categorii de utilizatori de internet, între care cele mai periculoase nu sunt dezinformatorii, sau categoriile noi de activiști politici, spune Virilio, ci micii întreprinzători care se folosesc de Internet pentru a-și înlătura competiția. Atacul prin publicitate, prin așa-zise campanii de informare, ori prin așa-zisele știri fără valoare informațională este, de asemenea, de considerat. Știrile ne semnificative, negative și fake news formează un nucleu al comunicării socio-politice în general, și pe Internet în special, care marginalizează tocmai Informația. În numele libertății de informare și al dreptului publicului de a fi informat se duc războaie economice, se dezvoltă conflicte informaționale care angajează acum deopotrivă forțe informatice și publicitare.

Internetul este, pentru Virilio, „un pas mic pentru om și un pas mare către inumanitate”, un salt către „spionarea în masă” despre care începem deja să devenim conștienți odată cu *big data*, companiile specializate în adunarea și analiza de date pentru identificarea celor mai bune cursuri de acțiune pentru campaniile economice și politice contemporane. Comparația și analiza de date reprezintă un fenomen globalizant, ce presupune supra-expunerea locurilor (supraveegherea străzilor de la distanță, explică Virilio), dar și a persoanelor, a comportamentelor lor pe Internet și în afara acestuia, a acțiunilor lor și a celor mai intime reacții.

Astfel, Virilio observă că natura înșelătoare a concurenței forțate devine o parte a activităților economice, politice și culturale.

---

²² Virilio, Paul, *The Information Bomb*, Londra, Verso, 2005, p. 64 sqq.

„Întreprinderea multinațională îndepărtează pe cei slabi de tastatura lor; ea împiedică acești noi «cetățeni ai lumii» să devină simpli consumatori ai unui fel de joc de salon în care reflexul condiționat câștigă asupra reflecției împărtășite. Ceea ce este puternic este corect, dar nu rațional, într-un fenomen statistic al masificării comportamentului social care amenință democrația în sine”.

După cum a observat Albert Camus, «când vom fi fost cu toții vinovați, aceasta va fi adevărata democrație!».

După generalizarea de-altfel obișnuită a denigrării și calomnării – ca să nu mai vorbim de ravagiile sociale ale zvonurilor, realizate grație liniilor telefonice gratuite pentru «informatori» și robotului telefonic cu privire la suspecti - intrăm acum în epoca de spionaj optic. Se produce o răspândire generală a camerelor de supraveghere, nu doar pe străzi, bulevarde, bănci sau supermarketuri, ci și în casă: în cartierele cartierelor mai sărace și, mai presus de toate, în proliferarea camerelor furnizate de Internet, unde puteți vizita planeta din fotoliu datorită Earthcam, un server care are deja 172 de camere amplasate în douăzeci și cinci de țări. Sau alternativ, puteți avea acces prin Netscape Eye la mii de camere online axate nu numai pe probleme de turism și afaceri, ci și pe o introspecție generalizată.

„Acestea sunt emblematice pentru „voyeurismul universal” care îndreaptă privirea tuturor către «puncte de vedere» privilegiate, iar creșterea bruscă a «vizualizărilor» nu este altceva decât o semnalare a viitoarelor «puncte de vânzare» ale celei mai recente globalizări: globalizarea [multiplicarea – n. ns.] privirii ochiului unic”.²³

P. Virilio observă că optica (undelor) revoluționează dinamic optica tradițională pasivă (geometrică) a epocii telescopului lui Galileo, ca și cum pierderea orizontului perspectivelor geografice a impus crearea unui „orizont de substituție - orizontul artificial al unui ecran sau al unui monitor capabil de permanență care prezintă preponderența perspectivei mass-mediei, relieful evenimentului «tele-prezent» care are prioritate față de cele trei dimensiuni ale volumului obiectelor sau locurilor prezente”.²⁴

Informatizarea globalizantă joacă, altfel spus, un rol central în de-semnificare și în procesele de impunere a simulacrelor. În consecință, arată autorul, această proliferare a sateliților de observare sau de comunicații, zise și „marile lumini din cer”, se pregătește să satureze spațiul orbital al planetei noastre, odată cu lansarea proiectului Iridium al companiei Motorola, de la Theledesic și Skybridge de la compania Alcatel. „Mai rapid, mai mic, mai ieftin” - acest slogan al NASA ar putea deveni curajos cuvântul cheie al globalizării. Dar cu o singură nuanță, din moment ce viteza și obiectul micuț în cauză nu se mai referă la dispozitive destinate să cucerească spațiul extraterestru, „ci la geografia noastră în momentul compresiei temporale bruște”.²⁵

Un alt aspect semnalat de Virilio este efectul concentrațional al informatizării globalizante create de lumi-simulacre și compresii temporale create de un prezent perpetuu.

Prezentul perpetuu este însă însoțit de un efect de control perpetuu:

„Societățile concentraționale denunțate de Michel Foucault sunt apoi urmate de societățile de control anunțate de Gilles Deleuze. Oare nu s-a autorizat de curând în Franța utilizarea dispozitivelor de etichetare electronică asupra prizonierilor eliberați cu eliberare condiționată, ceea ce permite ca ei să fie localizați în orice moment, evitând astfel presiunea suplimentară asupra închisorilor deja supraaglomerate? Aceste practici în premieră - care, fără îndoială, vor fi extinse în viitor și la alte categorii de devianți și poate

---

²³ *Ibidem*, p. 65.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

apoi la toată lumea... adăugând o nuanță suplimentară procesului de dezumanizare informatizată a omenirii”²⁶, arată Virilio.

6. Concluzii

O perspectivă calitativă asupra informației presupune nu numai structurarea, selectarea și organizarea informației nediferențiate perpetuate în aceste vremuri ale comunicării și informatizării generalizate (sau a „in-format-izării”, în sens de închidere în format și de pierdere de format ca sugestie pentru pierderea de semnificație, sau a „diformizării” generalizate?), ci și perpetuarea însușirii unor repere valorico-științifice în raport cu care societățile și indivizii să poată realiza organizarea și structurarea informației, opunându-se pierderii semnificației.

Omul ca animal simbolic, așa cum îl definea filosoful Ernst Cassirer, este de fapt creator și devorator de semnificație structurată și structurantă simbolic în toate sensurile acestor termeni. Faptul că Roszak respingea măsurile și modalitățile statistice de raportare la informație este încă o poziție intelectuală alături de aceea a lui F. Webster și P. Virilio care sugerează, sau impune chiar, să desemnăm ce este important în abordarea societății informaționale și anume calitatea semnificativă, formativă și orientativă a informației. Așa trebuie înțeleasă ideea lui Roszak de a reintroduce judecata calitativă în discutarea informației.

În acest sens, întrebări precum: „*este mai multă informație necesară pentru a crea o cetățenie mai bine informată?*”, „*ce fel de informație este generată și stocată, și ce valoare are aceasta pentru societatea națională și globală?*”, „*ce fel de informații ocupaționale se impun, din ce motiv și în ce scop?*” au o importanță sporită, iar răspunsurile la acestea și, de fapt, la orice fel de întrebări legate de informație, trebuie guvernate de marile idei și valori umaniste ale omenirii, cum ar fi ideea crucială: „*Toți oamenii se nasc egali și cu valoare intrinsecă*”.

Indiferent că societatea informațională a venit sau este în curs de definitivare, este neproductiv și, până la urmă, inuman să ne raportăm la caracteristicile și problemele acesteia exclusiv din perspectiva unui utilitarism sau/și al unui determinism tehnic și tehnologic.

Numărând fenomenele tipice acestei noi ordini informaționale (tehnologiile informaționale, creșterea economică datorată informației și informatizării, creșterea numărului de ocupații infomatice și informatizate, răspândirea rețelelor infomatice și sociale pe Internet, creșterea explozivă cantitativă a semnelor și semnificațiilor care conduc la simulacru, anularea semnificației și apetitul pentru simulacru și *second life*) pentru a arăta că societatea informațională este deja aici, pierdem din vedere semnificațiile umane, în termenii săi specifici umani, adică etici și axiologici, pe care îi dorim sau ar trebui să îi dorim pentru perpetuarea umanității sau pentru infuzarea cu umanitate a societății informaționale.

Examinarea definiției date informației clarifică problema filosofică, sau gnoseologică, pe care dorim să o evidențiem: informația se presupune că ar fi un fenomen cuantificabil separabil de conținutul său și care poate fi astfel contabilizat ca număr de „bits”, sau ca „preț”, sau ca număr de „semne”, sau unități esențializate, orice numai ceva cu semnificație (socio-axiologico-umană) nu, deși în continuare pentru cei mai mulți indivizi conținutul (social, axiologic și uman) este esențial.

Așadar, adoptarea unei definiții non-semantice a informației este mai obiectivă și se pretează la cuantificare, dar nu anunță o schimbare în bine, calitativă, *în sens etic și valoric*, în ceea ce privește societatea și structurile sociale, în această nouă societate informațională.

Odată cu Roszak și Webster se conturează o direcție metodologică de apreciere a informatizării din perspectiva unor continuități istorice, pentru înțelegerea relevantă a acesteia în lumea de astăzi.

Acest tip de abordare generează cele mai relevante și argumentate măsuri de evaluare ale societății informaționale și ale informației. În pofida dezvoltărilor apreciabile în privința

²⁶ *Ibidem.*

tehnologiilor informaționale, în privința circulației informației în rețele de informație, programe și aplicații informatice mereu mai prezente în viața de zi cu zi, abordarea informației și informatizării din perspectiva continuităților istorice evită concepțiile asociale sau nerealiste. În stratificările întortocheate ale istoriei putem găsi indicii despre faptul că „explozia informațională înseamnă ceva cu substanță, care are origini și contexte ce se pot discerne: și anume că se dezvoltă tipuri de informație discrete, care au anumite scopuri pentru anumite grupuri și cultivă anumite tipuri de interese”.

Avem în vedere o distincție între societatea informațională și societatea cunoașterii. În acest sens, societatea informațională nu este în mod automat și o societate a cunoașterii, deși cele două sintagme se folosesc ca și cum ar fi sinonime. Societatea informațională poate lucra și prospera sau avansa, chiar și cu mase majoritare de analfabeți funcționali, „literați” ai aplicațiilor, sau cu apăsătorii de butoane și *zappeurii* internauți navigând cu ușurință pe rețelele sociale, multiplicând la infinit și necritic opiniile publice medii sau prevalente în cercurile lor sociale, pe când societatea cunoașterii are nevoie de o principală caracteristică reprezentată chiar de cunoaștere, o cunoaștere substanțial umană în sens gnoseologic și epistemologic, etic și valoric, și societății cunoașterii nu îi este suficientă doar informația ca unitate de cunoaștere obiectivă și cuantificabilă, cunoașterea fiind caracteristică celor mai mulți sau câtor mai mulți indivizi umani și de dorit tuturor, pentru a vorbi cu adevărat despre o *societate* a cunoașterii.

În opinia noastră, cunoașterea și societatea cunoașterii nu pot fi disociate de subiectul cunoscător uman, cu toate că acest subiect uman vizează, în demersul de cunoaștere, depășirea subiectivității, obiectivitatea și adevărul trans-subiective. Societatea informațională pune accentul pe informație utilă într-un sens specializat (limitat) și de multe ori imediat, dar nu pune neapărat accentul pe o informație semnificativă în plan omenesc ori în plan valoric, în sens de dimensiuni și finalități, pe care o *societate* a cunoașterii mai degrabă le are sau ar trebui să le aibă în vedere. Dacă societatea informațională este și a cunoașterii, în mod fericit, acest lucru nu se petrece pentru că prima ar implica-o pe cea de-a doua, ci pentru că oamenii relaționați în cadrul unei societăți reușesc să rămână ancorați în tradiții de cunoaștere care resping reducerea cunoașterii strict la informație sau chiar la informație utilă.

Bibliografie

1. Bauman, Zygmunt, *Liquid Life*, Cambridge, Polity, 2005.
2. Beck, Ulrich, *Risk Society: Towards a New Modernity*, New Delhi, Sage, 1986.
3. Bell, Daniel, ‘The World in 2013’, *New Society*, 18 December, 1987, pp. 31–37.
4. Bell, Daniel, *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, Harmondsworth, Penguin, 1976.
5. Bell, Daniel, *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, New York, Basic Books, 1999.
6. Castells, Manuel, *The Information Age: Economy, Society and Culture*, 3 volume, Oxford, Blackwell, 1996–1998. Habermas, Jürgen, *Communication and the Evolution of Society*, trad. de Thomas McCarthy. Heinemann, 1979.
7. Castells, Manuel, *The Informational City: Information Technology, Economic Restructuring and the Urban–Regional Process*, Oxford, Blackwell, 1989.
8. Giddens, Anthony, *Runaway World: How Globalization is Reshaping Our Lives*, Londra, Profile, 1999.
9. Jonscher, Charles, *Wired Life*, New York, Bantam, 1999.
10. Machlup, Fritz, *The Production and Distribution of Knowledge in the United States*, Princeton University Press, 1962.
11. Virilio, Paul, *The Information Bomb*, Londra, Verso, 2005.

-
12. Roszak, Theodore, *The Cult of Information: The Folklore of Computers and the True Art of Thinking*, Cambridge, Lutterworth, 1986.
  13. Șerban, Henrieta Anișoara și Șerban, Claudiu, „Information Society Beyond Pessimism and Optimism”, *Proceedings of the National Scientific Session of the Academy of Romanian Scientists*, Vol. 1, Nr. 2, Spring, 2009, pp. 35-48. ISSN 2067 - 2160
  14. Webster, Frank, *Theories of the Information Society*, ediția a 3a, Routledge, 2006.
  15. Webster, Frank, *Theories of the Information Society*, ediția a 3a, Routledge, 2006.

Site-uri

1. „Existence of new form of electronic matter”, 14 martie 2018, University of Illinois at Urbana-Champaign, <https://www.sciencedaily.com/releases/2018/03/180314145005.htm>, accesat la 16 martie 2018.
2. Ming-HuiLuLiangFeng*Yan-FengChen, „Phononic crystals and acoustic metamaterials” [https://doi.org/10.1016/S1369-7021\(09\)70315-3](https://doi.org/10.1016/S1369-7021(09)70315-3).
3. „The lung is a site of platelet biogenesis and a reservoir for haematopoietic progenitors”, Emma Lefrançois, Guadalupe Ortiz-Muñoz, Axelle Caudrillier, Beñat Mallavia, Fengchun Liu, David M. Sayah, Emily E. Thornton, Mark B. Headley, Tovo David, Shaun R. Coughlin, Matthew F. Krummel, Andrew D. Leavitt, Emmanuelle Passegué & Mark R. Looney *Nature* volume544, pages105–109 (06 April 2017) doi:10.1038/nature21706
4. „Un nou organ a fost identificat în corpul uman”, <https://www.digi24.ro/stiri/sci-tech/descoperiri/un-nou-organ-a-fost-identificat-in-corpul-uman-643787>, accesat la 19 februarie 2018.
5. „Using math to investigate possibility of time travel. Mathematical model of a 'TARDIS' takes the 'fiction' out of science fiction”, University of British Columbia Okanagan campus, 27 aprilie 2017, <https://www.sciencedaily.com/releases/2017/04/170427091717.htm>, accesat la 12 februarie 2018.
6. „Zeelandia: Earth’s new continent”, CNN Travel, 26 iunie 2017, <https://edition.cnn.com/travel/article/zealandia-new-continent-discovered/index.html> (descoperire anunțată pe 17 februarie 2017 de RFI - <https://www.rfi.ro> > Internațional > Știri > Știință).